Oplatí sa ešte na Slovensku pracovať a platiť dane?

Prezentácia výsledkov projektu „Čo dostávam za svoje dane“ · Bratislava, 26. septembra 2024

Dobrý deň, dámy a páni.

Snímka 1 · Oplatí sa ešte na Slovensku pracovať?

Počas uplynulých troch mesiacov sme v MESA10 pracovali na projekte zvanom „Čo dostávam za svoje dane“. V rámci tohto projektu sme komplexne zanalyzovali daňové systémy Slovenska, Česka, Maďarska, Poľska a Rakúska, a porovnali sme tieto systémy z hľadiska ich vplyvu na makroekonomický vývoj a konkurencieschopnosť krajiny. Zdrojom informácií pre našu analýzu boli materiály renomovaných inštitúcií ako OECD a Európska komisia, údaje Eurostatu a národných štatistických úradov, aktuálny stav daňovej legislatívy skúmaných štátov, ako aj zahraničné platové portály.

Snímka 2 · Ciele projektu

Cieľom tohto projektu je zvyšovať povedomie občanov o potrebe zodpovedného spravovania verejných financií a upozorniť na makroekonomické riziká spojené s prudkým zvyšovaním daní. Tento projekt zamýšľame ako kontinuálny, pričom kým v tejto prvej fáze sme zanalyzovali daňové systéme vo vzťahu k makroekonomickej výkonnosti, tak v ďalšej fáze, ktorú by sme chceli realizovať na budúci rok, budeme analyzovať tieto systému v zmysle filozofie „value for money“, čiže vo vzťahu ku konkrétnym benefitom, aké dostávajú občania daných štátov za svoje dane.

Pokiaľ ide o makroekonomické ukazovatele, tak žiaľ musíme konštatovať, že Slovensko sa už dlhšiu dobu profiluje ako „chorý muž“ stredoeurópskeho regiónu. Situácia je podľa nášho názoru dokonca omnoho horšia a vážnejšia, než si mnohí myslia. Čo sa týka daňového systému, čo považujeme za mimoriadne aktuálnu tému celkovo, ale špeciálne v týchto dňoch, tak môžeme jednoznačne povedať, že daňový systém už dávno nie je komparatívnou výhodou Slovenska, ale naopak je jeho nevýhodou, a je len málo takých jeho prvkov, ktorým by Slovensko nejako pozitívne vyčnievalo oproti iným štátom. Navrhovaný balíček „konsolidačných“ opatrení zo strany vlády situáciu ešte podstatne, podstatne zhorší a dovolím si tvrdiť, že ide doslova o klinec do rakvy slovenskej ekonomiky.

Upozorňujeme, že už dnes je daňová záťaž na Slovensku v niektorých oblastiach, napríklad pri zdaňovaní práce, excesívna, t.j. príliš vysoká aj v porovnaní s našimi najbližšími susedmi, a skôr než jej ďalšie zvyšovanie by bola potrebné, aby štát konsolidoval úsporami na strane výdavkov. Zároveň je podľa nás potrebná zásadná daňová reforma, ktorá by jednak znížila celkové daňové zaťaženie a zároveň preniesla daňovú záťaž z daní škodlivých pre ekonomický rast, akými sú

dane z príjmu, na dane menej škodlivé, akými sú dane z majetku, spotreby alebo z negatívnych externalít.

Vzhľadom na deficitný a dlhodobo neudržateľný stav verejných financií je konsolidácia nevyhnutná. Otázkou je len, akým spôsobom majú byť verejné financie skonsolidované. Vládou navrhované zvyšovanie daní ešte viac prehĺbi zaostávanie Slovenska v ekonomickom rozvoji oproti okolitým štátom.

Snímka 3 · Makroekonomický vývoj

Dovoľte mi teraz už prejsť k našej prezentácii a ku konkrétnym faktom a číslam, na ktorých budeme ilustrovať, že situácia je naozaj vážna. Slovensko má už dlhodobo značné ekonomické problémy, z ktorých len niektoré sú na verejnosti diskutované.

Snímka 4 · Slovensko trápi nízky ekonomický rast 1

Z týchto problémov je asi najviac známe, že rast slovenskej ekonomiky je nízky a konvergencia, čiže dobiehanie Slovenska k vyspelým európskym ekonomikám sa dramaticky spomalila. Dôvodom pre toto zaostávanie je predovšetkým nízky rast produktivity práce a nízke investície. Minulý rok dosiahla výkonnosť slovenskej ekonomiky podľa Eurostatu len 73 % priemeru Európskej únie, čím sme sa prepadli za všetkých našich susedov vo Vyšehradskej štvorke. Kým kedysi sme mohli ešte dúfať, že jedného dňa dobehneme v životnej úrovni Čechov, tak dnes už jednoznačne hráme v jednej lige s Poliakmi a Maďarmi a ešte aj ten zápas prehrávame.

Snímka 5 · Slovensko trápi nízky ekonomický rast 2

Na tomto grafe sú vyobrazené prognózy Európske komisie na tento a budúci rok, a ako vidíme, aj v najbližších dvoch rokoch má byť ekonomický rast na Slovensku nižší než v Poľsku a Maďarsku, čo znamená, že Slovensko sa bude v ligovom rebríčku naďalej prepadávať.

Snímka 6 · Ekonomický rast je ťahaný spotrebou

Zároveň zásadným problémom je, že aj ten nízky ekonomický rast, ktorý na Slovensku máme, nie je ťahaný investíciami a exportom, ale predovšetkým domácou spotrebou, čo znamená, že tento rast nie je dlhodobo udržateľný.

Snímka 7 · Saldo bežného účtu je negatívne

Zároveň, v dôsledku toho Slovensko napriek vnímanej povesti exportne zameranej ekonomiky za posledných desať rokov hospodárilo takmer každý rok s sa deficitom bežného účtu platobnej bilancie. Dôvodom je, že importy Slovenska dlhodobo rastú rýchlejšie než exporty. Takže môžeme hovoriť o dvojitom deficite: deficit verejných financií je spojený s deficitnou bilanciou peňažnej výmeny so zahraničím. Problém dvojitého deficitu malo napríklad Grécko pred vypuknutím finančnej a dlhovej krízy v roku 2008.

Čo to znamená? Znamená to, že krajina vyváža viac peňazí do zahraničia, než ako zarobí a teda rastie jej zadlženosť voči zahraničiu. Niekedy v živote je potrebné si aj požičať, najmä ak

potrebujeme financovať nejaké väčšie investície. Lenže my si nepožičiavame na investície, ale na bežnú spotrebu.

Snímka 8 · Slovensko zaostáva v investíciách 1

Slovensko sa totiž aj v investíciách prepadlo na samotné dno. Investície súkromných podnikov, ktoré tvoria spravidla až 2/3 celkových investícií v ekonomike, sa na Slovensku za posledné dve desaťročia prepadli z 20 % HDP na11 % HDP.

Snímka 9 · Slovensko zaostáva v investíciách 2

Aj verejné investície sú na Slovensku v porovnaní s okolitými štátmi nízke. Na Slovensku sa dlhodobo pohybujú len okolo 3 % HDP, kým napríklad v Česku to je okolo 5 % HDP. Bez investícií niet skutočného ekonomického rastu.

Ako s tým súvisí daňový systém? Napríklad tým, že vysoké sadzby dane z príjmu neprospievajú atraktivite Slovenska nielen čo sa týka investícií, ale napríklad aj čo sa týka získavania a udržania talentovaných a vysoko kvalifikovaných pracovníkov.

Snímka 10 · Daňový systém

Dovoľte mi teda teraz prejsť na samotné jadro našej prezentácie, t.j. komparatívnu analýzu daňových systémov Slovenska a okolitých štátov.

Žiaľ, daňový systém je dnes slovenskými politikmi prevažne vnímaný už len ako nástroj na napĺňanie štátnej kasy a financovanie nákladných výdavkových programov, prípadne na získavanie hlasov voličov prostredníctvom selektívnych zvýhodnení pre rôzne záujmové skupiny, avšak nie ako nástroj na rozvoj ekonomiky. Vlády sa na Slovensku udržiavajú pri moci selektívnym kupovaním a podplácaním svojich vlastných voličov a bremeno prenášajú na plecia mladých, vzdelaných a pracujúcich ľudí. Výsledkom je daňový systém, ktorý je po prvé neatraktívny, a po druhé čoraz viac zdeformovaný, ale aj neštandardný, nekoncepčný, nestabilný a málo predvídateľný.

Snímka 11 · Zvýšenie DPH zaradí Slovensko na špičku EÚ

Začnime rovno najaktuálnejšou témou. Vládou navrhované zvýšenie základnej sadzby DPH, ktorou chce vláda vytiahnuť z vreciek občanov jednu miliardu eur, posúva Slovensko na samotnú špičku Európskej únie. Žiaľ, iba v sadzbách DPH. Posúvame sa z 9. miesta od konca na 7. najvyššie miesto. Vyššiu sadzbu DPH má už iba 6 štátov EÚ, konkrétne Grécko, Chorvátsko, škandinávske krajiny (Dánsko, Švédsko a Fínsko) a Maďarsko. Drvivá väčšina tovarov a služieb na Slovensku spadá do základnej sadzby DPH. Očakávame, že v dôsledku zvýšenia DPH inflácia na Slovensku budúci rok prekoná 5%, čo by v takom prípade bola podľa súčasných prognóz najvyššia miera inflácie nielen v eurozóne, ale aj celej európskej dvadsaťsedmičke.

Snímka 12 · Zdanením firiem nie sme konkurencieschopní

Ďalej pokiaľ ide o zdanenie podnikov cez daň z príjmov z právnických osôb, tak v tejto oblasti takisto nie sme konkurencieschopní. Na prvom grafe vidíte porovnanie efektívnej daňovej sadzby, .t.j. koľko zo zisku firmy reálne zaplatili po uplatnení pripočítateľných a odpočítateľných položiek. Tieto dáta sú z roku 2021 a ako vidíme Slovensko už tu malo najvyššiu efektívnu sadzbu v skupine V4 a len v Rakúsku platili firmy reálne viac.

Snímka 13 · Zdanenie firemných ziskov v roku 2024

Keď sa pozrieme na porovnanie štatutórnych sadzieb na rok 2024, pričom v zátvorke je uvedené zvýšenie na 24% od budúceho roka (pre firmy so zdaniteľnými príjmami cez 5 mil. eur), tak vlastne vidíme, že sa pozícia Slovenska ešte viac zhorší. Daň z príjmov právnických osôb je dôležitá z hľadiska investícií, a keď si vezmeme, že bude už vyššia než v Rakúsku, ktoré za tieto peniaze ponúka podľa mňa napríklad zásadne kvalitnejšiu infraštruktúru, tak je otázne, že prečo by nejaká firma vlastne chcela na Slovensku ešte investovať a podnikať.

Snímka 14 · Paušálne výdavky SZČO

Ďalšia vec, na ktorú sme sa v rámci našej analýzy pozreli, sú paušálne výdavky živnostníkov. Na Slovensku existovala alebo stále existuje diskusia (podľa mňa úplne absurdná) diskusia o ich úplnom zrušení. Lenže keď sa pozrieme do okolitých štátov, tak vlastne zistíme, že tento inštitút exituje aj tam a v istých prípadoch je dokonca aj štedrejší. To znamená, že politici by nemali robiť zásadné opatrenia bez ohľadu na situáciu v okolitých štátoch, pretože Slovensko neexistuje vo vzduchoprázdne, ale naopak, pohybujeme sa v konkurenčnom prostredí a ľudia vedia aj odísť.

Snímka 15 · Sektorové dane

Slovensko je ďalej výnimočné mimoriadne vysokým počtom daní, ktoré sú neštandardné a selektívne, t.j. zasahujú len nejaký vybraný sektor ekonomiky a to nadmerným spôsobom. V tejto oblasti už predbiehame dokonca aj Orbánovo Maďarsko. Nielen čo sa týka extrémne vysokého odvodu bánk, ale aj tzv. regulovaného odvodu. A napokon aj navrhovanú daň z finančných transakcií, ktorá podľa nášho názoru nemá absolútne nijakú ekonomickú logiku, môžeme zaradiť do tejto skupiny. Každá daň, ktorá je vysoko neštandardná a selektívna, v konečnom dôsledku poškodzuje podnikateľské prostredie, robí ho menej atraktívnym, menej spravodlivým a menej predvídateľným pre podnikateľské subjekty.

Snímka 16 · Zaťaženie práce je nadmerne vysoké

A teraz sa budeme už venovať exkluzívne zdaňovaniu práce. Ako vidíme na ďalšom grafe, zdanenie práce je na Slovensku v rámci OECD nadpriemerne vysoké a jeho tendencia je dlhodobo rastúca.

Snímka 17 · Slovensko má najvyšší daňový bonus v OECD

Istým – a zrejme aj jediným pozitívom je, že Slovensko má momentálne po zvýšení v roku 2023 najštedrejšie nastavenú daňovú podporu rodín s deťmi, alebo zjednodušene povedané, najvyšší daňový bonus v celej OECD. Samozrejme nie v absolútnej hodnote, ale relatívne k výške daňového zaťaženia.

Snímka 18 · Vzorové príklady

A teraz by som, dámy a páni, rád upriamil Vašu pozornosť na niečo, čo považujem za taký zlatý klinec našej dnešnej prezentácie. V rámci našej analýzy daňových systémov sme sa neuspokojili iba s čerpaním informácií zo štatistík za priemerné ukazovatele ako je napríklad zdanenie priemernej mzdy. Na základe aktuálne platnej legislatívy sme namodelovali daňovo-odvodové kliny za štáty, ktoré boli predmetom našej analýzy, a porovnali sme ich navzájom.

Snímka 19 · Platíme dane ako v Rakúsku

Konkrétne sme porovnali, ako prudko stúpa daňovo-odvodové zaťaženie ceny práce s rastúcou mesačnou mzdou na Slovensku, v Česku, Maďarsku, Poľsku a Rakúsku. Porovnali sme samozrejme nie mzdy v absolútnych hodnotách, pretože v Rakúsku je samozrejme výrazne vyššia mzdová a cenová úroveň a takéto porovnanie by nemalo zmysel. Porovnali sme zdanenie minimálnej mzdy na Slovensku so zdanením minimálnej mzdy v ostatných krajinách, priemernej mzdu na Slovensku s priemernou mzdou, zdanenie dvojnásobku priemernej mzdy na Slovensku s dvojnásobkom priemernej mzdy v zahraničí, a tak ďalej.

Ako vidíme na tomto grafe, zdanenie minimálne mzdy aj priemernej mzdy je na Slovensku druhé najvyššie spomedzi týchto krajín. Je známe, že Rakúsko je krajina s naozaj vysokým daňovým zaťažením. Zdanenie priemernej mzdy sa porovnáva často. Čo však už nie je také známe, a čo je na tomto grafe veľmi dobre vidieť, je fakt, že akonáhle na Slovensku prekročíte priemernú mzdu, tak sa výška Vášho zdanenia začne veľmi rýchlo stúpať, je omnoho vyššia než vo ostatných štátoch V4 a začína sa rýchlo približovať úrovni zdanenia v Rakúsku. Inými slovami, Slováci, ktorí zarábajú viac než priemernú mzdu, už platia také dane ako v Rakúsku. Máte dojem, že by aj kvalita verejných služieb na Slovensku dosahovala rakúsku úroveň?

Snímka 20 · Daňový bonus pomáha príjmovo slabším

Situáciu trochu zachraňuje daňový bonus, predovšetkým však pre nižšie a stredné príjmy. Daňový bonus zvyšuje progresivitu daňového systému v prospech rodín s deťmi, a keďže automaticky z titulu svojej vlastnej povahy disproporčne viac znižuje záťaž nízkopríjmovým rodičom, považujem návrhy na jeho obmedzení pre vyššie príjmy za absolútne scestnú. Pre dotknutých daňovníkov by to rovnaký efekt ako zvýšenie daňovej sadzby. Daňový bonus by podľa nášho názoru mal byť rovnako vysoký pre každé dieťa bez ohľadu na príjem rodičov. Bohatší rodičia už sú solidárni tým že platia vyššiu daň.

Takže urobili sme takéto porovnanie násobkov priemernej mzdy a toto sú výsledky. A potom sme zašli ešte ďalej a porovnali sme zdanenie rovnakých pracovných pozícií na Slovensku

a v zahraničí. Pretože dvojnásobok priemernej mzdy v Rakúsku neznamená to isté čo dvojnásobok priemernej mzdy na Slovensku. Na Slovensku na dosiahnutie nadštandardnej mzdy stačí, ak robíte programátora v hlavnom meste. V Rakúsku však nie sú také veľké regionálne rozdiely a ani rozdiely v produktivite medzi rôznymi sektormi ekonomiky, takže na dosiahnutie nadštandardného zárobku nestačí byť jednoducho programátorom v hlavnom meste. Musíte mať nejakú seniornejšiu pozíciu. A to má zásadný vplyv na to, ako vysoká progresivita daňového systému vplýva na zdanenie konkrétnych pracovných pozícií. Výsledky tejto analýzy nás samých jemne povedané zaskočili, a sme presvedčení, že tieto výsledky Vás prinajmenšom zaujmú.

Pri zisťovaní priemernej výšky platov sme vychádzali z údajov výskumných inštitútov, ale aj zahraničných platových portálov, ako aj z údajov štatistických úradov.

Snímka 21 · Zamestnanec v priemysle

Potom zvýšime mzdu na úroveň priemernej mzdy v sektore priemyslu, ktorá je mimochodom na Slovensku najnižšia zo všetkých 5 štátov. Dosahuje len 1 520 eur. Napriek tomu odvedie takýto zamestnanec štátu až 44,2 % svojej ceny práce štátu a v čistom mu ostane 1 156 eur. Takže Slovák, hoci má najnižší plat, platí najvyššie dane.

Snímka 22 · Zdravotná sestra

Ďalším príkladom je slovenská zdravotná sestra s priemernou mzdou 2 080 eur. Vidíte platové porovnanie so zahraničím a opäť platí slovenský zamestnanec na rovnakej pozícii najvyššie dne. Výrazne vyššie než v Rakúsku.

Snímka 23 · Senior účtovník

Pokračujeme ďalej na pozícii senior účtovník. Priemerný plat na Slovensku na tejto pozícii je približne 2 200 eur, čo je druhý najnižší plat v rámci týchto piatich štátov. Ale daňová záťaže je druhá najvyššia.

Snímka 24 · Junior software developer

Poďme na ďalší príklad. Slovenský junior programátor s priemerným zárobkom 2 000 eur mesačne síce nedosahuje plat svojho rakúskeho kolegu, ale aspoň platí v rámci regiónu výrazne najvyššie dane a odvody – 45,2 %.

Snímka 25 · DevOps inžinier

Posledný príklad, ktorý v našej prezentácii máme, je DevOps inžinier, čo je vlastne už seniornejšia pozícia v rámci softvérového inžinieringu a je to pozícia, ktorej úlohou je optimalizácia aplikácií. Priemerný plat na tejto pozícii sa v Bratislave pohybuje na úrovni približne 3 300 eur a celkové daňovo-odvodové zaťaženie je 47,7 %, čo je zaplatí zo svojho platu takýto zamestnanec vo Viedni.

Snímka 26 · Ďakujeme!

Dámy a páni, toto bola názorná ukážka toho, ako slovenský daňový systém nadmerným spôsobom zaťažuje pracujúcich ľudí, predovšetkým vzdelaných odborníkov. Je to ukážka toho, ako daňový systém vyháňa kvalifikovaných a talentovaných pracovníkov zo Slovenska – nedávno som zachytil informáciu, že na Slovensku medziročne klesol počet zamestnancov v IT sektore. A je to ukážka toho, ako súčasný daňový systém potápa slovenskú ekonomiku. A do toho všetkého má prísť ešte väčšie, bezohľadnejšie a brutálnejšie zvyšovanie daní pre tých, ktorí tvoria hodnoty a udržiavajú tento štát pri živote.

Z týchto dôvodov sa domnievame, že Slovensko nepotrebuje žiadne nové a vyššie dane, naopak, potrebujeme nižšie dane a úspornejší, štíhlejší štát. A namiesto sociálneho populizmu a doživotnej renty pre predsedu vlády potrebujeme viac investícií do reálnej ekonomiky, do infraštruktúry a vzdelávania.

Dámy a páni, túto prezentáciu aj s mojim sprievodným komentárom Vám samozrejme pošleme aj na Vaše emailové adresy a budeme radi, ak budete tieto informácie šíriť medzi daňových poplatníkov a celú slovenskú verejnosť. My budeme v našom projekte zvanom „Čo dostávam za svoje dane“ v najbližších mesiacoch pokračovať formou online kampane, a budúci rok by sme chceli rozbehnúť druhú fázu projektu, v rámci ktorej by sme chceli porovnať konkrétne benefity, ktoré daňové poplatníci v týchto štátoch za svoje dane dostávajú.

Z mojej strany je to na tomto mieste všetko a ďakujem Vám za Vašu pozornosť!